

بادگیر

شهر یزد، از شهرهای کویری ایران است که در اقلیم گرم و خشک قرار گرفته و از گذشته، معماران این منطقه، از روش های مختلفی برای همسازی با شرایط نامساعد بهره جسته اند و یکی از این ابداعات، استفاده از بادگیر بود. بادگیرها از مهمترین عناصر و سمبل های معماری ایران است، ابتکاری که کویرنشینان برای مقابله با گرما و آفتاب سوزان به صورت برجها و کانالهای عمودی برپا ساختن آنها می ساختند و از شاهکارهای مهم معماری، به خصوص مناطق کویری همچون یزد به شمار میرود، چرا که شهر یزد یکی از شهرهای تاریخی و ارزشمند ایران که دارای بافت قدیمی است که وجود بادگیرهای زیبا بر فراز ساختمانها، جذابیت خاصی به ساختمانها و سیمای شهر داده است و به عنوان نماد معماری این اقلیم محسوب میگردد. بادگیر بعنوان یک سیستم سرمایشی، تهویه مطبوع را با استفاده از انرژی تجدید پذیر باد فراهم می کند. عملکرد بادگیرها بدین صورت است که گرما و هوای نامطبوع درونی ساختمان را به بیرون منتقل کرده و هوای سرد و مطلوب وارد فضا می کند. اما امروزه با توجه به پیشرفتهای فراوان که در زمینه صنعت و انرژی و همچنین روی کار آمدن سیستم های خنک کننده همچون کولرهای گازی و آبی آن گونه که شایسته است به بادگیر به عنوان سیستم های سرمایشی طبیعی توجه نمی گردد. بنابراین در این مقاله شهر یزد بعنوان نمونه مورد مطالعه از اقلیم گرم و خشک برگزیده شده است و تلاش می شود با استفاده از منابع کتابخانه ای، به بررسی هویت نمادی و کارکردی بادگیرها در معماری بناهای مسکونی سنتی همچون یزد پرداخته که نتایج تحقیق نشان میدهد عملکرد بادگیرها به صورت سیستم سرمایشی طبیعی، همواره جایگاه خاصی در معماری ایران به خصوص معماری شهر یزد دارد و به عنوان شاخص ترین نماد اقلیم گرم و خشک به شمار می رود.

ساباط

ساباط به عنوان یک عنصر اقلیمی و سازه ای شناخته شده که در معمای سنتی ایران مطرح می باشد. این عنصر معماری ایران به عنوان یک عنصر کاربردی معماری مناطق مرکزی و جنوبی ایران، خصوصا شهرهای حاشیه کویر همانند سمنان، کرمان، یزد، اصفهان و خوزستان معرفی گردیده است. عمده ترین کاربری آن به عنوان سایه انداز مطرح شده است. امروزه سازه هایی از قدیم به جای مانده است که شاید همانند صورت ابتدایی خود در این ساخت و سازه کاربردی ندارد، اما وجود آنها در شهرهای سنتی همواره مکمل بافت آن شهر بوده است. دسته بندی انواع تاقهای ایرانی به لحاظ فرم و شکل هندسی آن، از تنوع و گستردگی برخوردار است. مقاومت انواع تاق و تویزه ها به لحاظ فرم هندسی و نحوه عملکرد نیروها نیز متفاوت است. در فرایند اجرای انواع تاق، صرفنظر از فرم هندسی، عواملی مانند مصالح، ملات، فن ساخت و ... تاثیرگذار است. بررسی ها مبین آن است که فنون اجرایی حاصل از زمینه های تجربی و فنی معماران گذشته، نقش بسزایی در ماندگاری و پایداری بسیاری از ساباط های تاریخی داشته است. شاهد این ادعا، نقش تفکر معماران سنتی در فرایند اجرای تاق و تویزه از ابتدا تا مرحله تکمیل آن بوده است. از این رو تجربه و دانش فنون اجرایی موثر در افزایش مقاومت سازه های سنتی را می توان شاهد تنوع در نحوه ساخت انواع تاق و تویزه در ساباط بود. این پژوهش از نوع توصیفی تحلیلی می باشد که به صورت کتابخانه ای و میدانی به انجام رسیده است. در این پژوهش به معرفی انواع گونه های ساباط در یزد و آشنایی با نحوه عملکرد و تحلیل سازه های آنها پرداخته میشود.

مسیر آتشکده تا گیو

بافت تاریخی شهرها بخشی از سرمایه های کشور هستند، که نه تنها به لحاظ زیباشناختی، تداوم خاطرات جمعی و هویت بخشی ارزشمند هستند، بلکه محل زندگی بخش قابل توجهی از جمعیت شهرها محسوب می شوند. امروزه با گسترش روز افزون صنعت توریسم در جهان و اقتصاد مبتنی بر آن، احیای بافت های تاریخی، به عنوان قلب تپنده شهرها از اهمیت بالایی برخوردار است.

مسیرهای گردشگری با اولویت عابرین پیاده، علاوه بر این که می توانند به عنوان راهکاری مناسب در جهت معرفی ارزش های موجود در بافت تاریخی شهرها موثر باشند، سبب تزریق حیات به این بافت ها خواهند شد. در میان شهرهای کهن ایران زمین، نمونه های که در شهرسازی سنتی ایران دارای اعتبار و هویت ویژه بوده و تا کنون نیز آثاری از ساختار و استخوان بندی کهن را در خود حفظ کرده، شهر یزد می باشد. این شهر، ارزشمندترین و وسیع ترین بافت قدیمی را دارد. یزد اولین شهر خشتی و دومین شهر تاریخی جهان بعد از شهر ونیز ایتالیاست.

دومین شهر تاریخی جهان، برترین جاذبه های گردشگری، تاریخی و میراث فرهنگی زیادی دارد که هر کدام از آنها می تواند به تنهایی جاذبه ای منحصر به فرد برای بازدید گردشگران و دوستداران میراث فرهنگی و تاریخ ایران و جهان باشد. در این پژوهش که نوع آن کاربردی می باشد از طریق روش توصیفی تحلیلی مباحث مرور شده، جمع بندی و تحلیل شده است، با شناخت کامل در هر یک از بعدها مکانی، زمانی، عملکردی، بصری، اجتماعی و ادراکی مسیر واصل آتشکده تا آب انبار رستمگیو را مورد بررسی قرار گرفته است و بعد از آن به تلفیق عوامل سوات پرداخته و راهبرد ها و سیاست ها برای طراحی مسیر گردشگری با اولویت دادن به حرکت عابرین پیاده ارائه می شود و در مرحله بعدی با توجه با راهبردها و سیاست ها به ارائه آلترناتیوها پیشنهادی پرداخته می شود و بعد از آن با استفاده از روش AHP به انتخاب گزینه برتر و ارائه نقشه های اجرایی و طرح های سه بعدی برای تحقق اهداف پژوهش که عبارت اند از طراحی

مسیر گردشگری با اولویت قرار دادن حرکت عابرین پیاده در جهت ارتقای سرزندگی و پویایی درون بافتی، شناسایی و تقویت کردن پتانسیل ها و نقاط قوت محور واصل آتشکده تا آب انبار رستم گیو در جهت ایجاد یک محور گردشگری با اولویت پیاده، موفق در شهر یزد، یافتن جایگاه و رابطه ساکنان بومی و بازدید کنندگان در یک مسیر گردشگری، شناسایی موانع و مشکلاتی که در روند گردشگرپذیر شدن درون بافت و محله قرار دارد پرداخته می شود. نتایج این پژوهش را می توان طراحی مسیر گردشگری با اولویت قرار دادن حرکت عابرین پیاده در جهت ارتقای سرزندگی و پویایی درون بافتی، شناسایی و تقویت کردن پتانسیل ها و نقاط قوت محور واصل آتشکده تا آب انبار رستم گیو در جهت ایجاد یک محور گردشگری با اولویت پیاده، موفق در شهر یزد، ارایه راهکارها و سیاست ها جهت تحقق طراحی مسیر پیاده گردشگری و اجرایی کردن ایده ها نام برد.

محمدعلی محتشمی نیا